

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I DE SOCIOLOGIALLICENCIATURA: **SOCIOLOGIA**ASSIGNATURA: **21095 POLÍTICA I SISTEMES EDUCATIUS (6 crèdits)**DURADA: **Segon semestre**CURS: **Segon cicle (optativa)**CURS ACADÈMIC: **2004/2005**

Professor: Xavier Bonal

Objectius del programa

L'objectiu del programa és facilitar als estudiants el marc d'anàlisi necessari per a l'estudi sociològic de les polítiques educatives, i concretament per a la interpretació sociològica de l'estructura i continguts del sistema educatiu espanyol. El programa s'estructura en quatre blocs. El primer està dedicat al tractament de l'educació com a àmbit d'intervenció de l'Estat. S'analitzen, per una banda, les condicions històriques i els mecanismes de formació dels sistemes educatius públics (a través de l'estudi comparatiu entre països) i, per altra banda, les principals teories sobre Estat i educació. Al segon bloc es proporcionen els instruments necessaris per a l'anàlisi sociològica de la formació, l'aplicació i l'impacte de les polítiques educatives. Els dos darrers apartats d'aquest bloc aporten elements teòrics i metodològics per a l'anàlisi específica del desenvolupament de la política educativa a Espanya, que constitueix l'objectiu del tercer bloc del programa. Amb l'objectiu d'aprofundir en l'anàlisi sociològica, es proporcionen només en un primer apartat les bases històriques necessàries per a comprendre la gènesi i la situació actual del sistema educatiu espanyol, i es dedica la resta del bloc a l'estudi de la història recent de la política educativa a Espanya. Finalment, el darrer bloc té com a objectiu identificar les coordenades econòmiques, polítiques i culturals que emmarquen la formació de la política educativa actual, en un context de crisi de l'estat del benestar i d'importantes transformacions polítiques i econòmiques.

Blocs del programa

I PART: ESTAT I SISTEMA EDUCATIU

1. Introducció: La formació dels sistemes educatius públics.
2. La política educativa com a política social.
3. Educació escolar i teories de l'Estat (1): teories pluralistes i teories neomarxistes.
4. Educació escolar i teories de l'Estat (2): la “nova dreta” i la mercantilització educativa.

II PART: L'ANÀLISI SOCIOLÒGICA DE LA POLÍTICA EDUCATIVA

1. Un marc teòric per a l'anàlisi de la política educativa a partir de les contradiccions de l'Estat en el capitalisme.
2. La lògica constitutiva de les polítiques educatives. Grups d'interès i lògica d'intervenció de l'estat.
3. La reforma educativa com a discurs de regulació social.
4. La política educativa en la semiperifèria: Estat i educació en els països del sud d'Europa.

III PART: POLÍTICA EDUCATIVA A ESPANYA (1970-2002)

1. Antecedents històrics.
2. 1970-1977: Modernitzar el sistema educatiu. La Ley General de Educación i la “Contrarreforma”.
3. 1977-1982: *Democratitzar* el sistema educatiu. La política educativa de la UCD i el model educatiu de la Constitució.
4. 1982-1985: La política educativa *d'igualtat* en el sistema educatiu. Els plantejaments educatius del PSOE i la controvèrsia sobre la LODE.
5. 1985-1995: El “*nou vocacionalisme*”. La LOGSE i el canvi curricular.
6. 1996-2002: L'etapa conservadora del PP. La descentralització educativa i les noves reformes conservadores.

IV PART: DIMENSIONS D'ANÀLISI DE LA POLÍTICA EDUCATIVA A CATALUNYA I A ESPANYA

1. El finançament de l'educació a Catalunya i a Espanya.
2. Les desigualtats territorials en la provisió de l'oferta i l'escolarització.
3. Unitat o diversitat: la redefinició de la igualtat educativa. El cas de les polítiques coeducatives i multiculturals.
4. La municipalització: Cap a la segona descentralització?
5. L'organització i gestió dels centres escolars.
6. Les polítiques de participació.

Lectures obligatòries

PART 1

Ramírez, F. & Boli, J. (1998).- “La construcción política de la escolarización de masas: sus orígenes europeos e institucionalización mundial”, a Fdez. Enguita (ed.) *Sociología de la educación*. Barcelona: Ariel

Carnoy, M. (1985).- "Educación, Economía y Estado" a *Educación y Sociedad*, n. 3.

Ball, S. (1990).- *Politics and Policy Making in Education*. London: Routledge. Cap 3.

PART 2

Dale, R. (1987) “La política educativa en Inglaterra entre 1970 y 1983: Estado, Capital y Sociedad Civil”, a Fernández Enguita, M. (ed) *Marxismo y Sociología de la Educación*. Madrid: Akal.

Popkewitz, Th.S. (1994) *Sociología política de las reformas educativas*. Madrid: Morata. Caps. 5.

Santos, B. de S. (1992).- *O Estado e a Sociedade em Portugal (1974-1988)*. Porto: Edições Afrontamento. Cap. 4.

PART 3

Bonal, X. (1998).- “La política educativa (1976-1996). Dimensiones de un proceso de transformación ”, en Gomà, R. y Subirats, J. (ed.) *Políticas públicas en España. Contenidos, redes de actores y niveles de gobierno*. Barcelona: Ariel, pp.153-175.

Gimeno Sacristán, J. (1994).- "La desregulación del currículum y la autonomía de los centros escolares" en *Signos* vol. 13.

PART 4

Calero, J. i Bonal, X. (2003) “El finançament de l’educació a Catalunya”, en Navarro, V. (ed.) *L’Estat de Benestar a Catalunya*. Barcelona: Diputació de Barcelona. pp. 109-127.

Bonal, X. (2002) “El balance público-privado en el sistema de enseñanza español: evolución y efectos sobre las desigualdades educativas”, *Educación*, vol. 29, pp. 11-29.

Rambla (1999) “La participación ciudadana en la escuela.” *Revista Internacional de Sociología*, 24, 55-73.

Bibliografia complementària

- AA.VV. (1975).- "Panoràmica de la educació desde la Guerra Civil" a *Cuadernos de Pedagogía* nº 9. pp. 24 - 40.
- APPLE, M. W. (1996).-*La política del saber oficial*. Barcelona: Paidós-MEC. Cap. 2.
- ARCHER, M. (1984).-*Social Origins of Educational Systems*. Londres: Sage.
- BALL, S. et al. (1995).-*Markets, Choice and Equity in Education*. Milton Keynes: Open University Press.
- BALL, S. J. (1994).-*Education Reform. A Critical and Post-structural approach*. Milton Keynes: Open University Press.
- BAS, J. M. (1978).- "Pacto de la Moncloa y política educativa" a *Cuadernos de Pedagogía* nº 37, pp. 34-37.
- BELTRÁN, F. (1991).-*Política y reformas curriculares*. Valencia: Universitat de València.
- BOIX, M. & GARCÍA SUÁREZ, J. A. (1985).-*La LODE. Anàlisi i comentaris des de Catalunya a una llei controvertida*. Barcelona: Universitat de Barcelona. (Tercera Part)
- BONAL, X. i RAMBLA, X. (1996). "Is there a Semiperipheral Type of Schooling? State, Social Movements and Education in Spain, 1970-1994". *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 1, 13-27.
- BONAL, X. (2003).- "Una evaluación de la equidad del sistema educativo español", *Revista de Educación*, vol. 330, pp. 59-82.
- CALERO, J. y BONAL, X. (1999) *Política educativa y gasto público en educación. Aspectos teóricos y una aplicación al caso español*. Barcelona: Ed. Pomares-Corredor.
- CALERO, J. (2003) "La educación superior en España: financiación y acceso", en *Revista de Educación*. n. 330, pp. 205-215.
- CALZADA, T. E. (1990).- "Alguns elements per a l'estudi de l'evolució del sistema escolar espanyol" a Rotger, J. M. (ed.) *Sociologia de l'educació*. Barcelona: UB-UAB-Eumo.
- CARABAÑA, J. (1983).-*Educación, ocupación e ingresos en la España del siglo XX*. Madrid: MEC.
- CARBONELL, F. (2000) (ed.) *Educació i immigració. Els reptes educatius de la diversitat cultural i l'exclusió social*. Barcelona: Ed. Mediterrània.
- CARBONELL, F. i QUINTANA, A. (2003) *Immigració i igualtat d'oportunitats a l'ensenyament obligatori. Aportacions al debat sobre una futura llei d'educació a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Finestra Oberta, 32.
- CARNOY, M. (1984).-*The State & Political Theory*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- CIDE (1999).-*Las desigualdades en la educación en España, II*. Madrid: Centro de Publicaciones del CIDE.
- CODD, J. A. (1988).- "The Construction and Deconstruction of Educational Policy Documents" en *Journal of Education Policy* vol. 3 (3).

- CHUBB, J. E. & MOE, T. M. (1990).-*Politics, Markets and America's Schools*. Washington D.C.: The Brookings Institute.
- DALE, R. (1986).- "La política educativa en Inglaterra, 1970-1983" en Fdez. Enguita, M. (ed.)*Marxismo y sociología de la educación*. Madrid: Akal.
- FEITO, R. (1991).- "CONCAPA y CEAPA: dos modelos de intervención de los padres en la gestión de la enseñanza" a *Educación y Sociedad* vol. 9.
- FERNÁNDEZ ENGUITA, M. (1993).- "Niveles educativos" a S. del Campo, (ed.)*Tendencias Sociales en España (1960-1990)*. Bilbao: Fundación BBV.
- GARCIA, M. (ed.) *Abandonament escolar, desescolarització i desafecció*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, Col·lecció Finestra Oberta, 37.
- GIMENO SACRISTÁN, J. (1993).- "El desarrollo curricular y la diversidad" a Muñoz, E. & Rué, J. (ed.)*Educació en la diversitat i escola democràtica*. Bellaterra: ICE de la UAB.
- GÓMEZ LLORENTE, L. (1983).- "La política educativa" a *Cuadernos de Pedagogía* n. 100.
- GREEN, A. (1990).-*Education and State Formation. The Rise of Education Systems in England, France and the USA*. Londres: MacMillan.
- HAMMERSLEY, M. (1995).- "Evaluación de un estudio por desequilibrios por razón de género en la enseñanza primaria" en Hammersley, M. & Woods, P. (eds)*Género, cultura y etnia en la escuela. Informes etnográficos*. Barcelona: Paidós - MEC.
- HARGREAVES, A. (1994).-*Changing Teachers, Changing Times. Teachers Work and Culture in a Postmodern Age*. New York: Teachers College Press.
- LAWTON, D. (1993).- "Political Parties, Ideology and the National Curriculum" a *Educational Review* vol. 45 (2).
- LE GRAND, J. (1996).- "Los cuasi mercados y la política social" a Oroval, E. (ed) *Economía de la Educación*. Barcelona: Ariel.
- LE GRAND, J. & BARTLETT, W. (ed.) (1993).-*Quasi-Markets and Social Policy*. London: MacMillan.
- LERENA, C. (1986).-*Escuela, ideología y clases sociales en España*. Barcelona: Ariel. Parte sexta.
- MARAVALL, J. M. (1985).-*La reforma de la enseñanza*. Barcelona: Laia.
- MARCHESI, A. (2003) *El fracaso escolar en España*. Documento de trabajo 11/2003. Madrid: Fundación Alternativas.
- MARCHESI, A. (2000). *Controversias en la educación española*. Madrid, Alianza Editorial.
- MCCARTHY, C. (1993).-*Racismo y currículum*. Madrid: Morata.
- MURILLO, F.J., CERDÁN, J. GRAÑERAS, M: "Políticas de calidad y equidad en el sistema educativo español." *Revista de Educación*, 319, pp. 91-113.
- OCDE (1991).-*Escuelas y calidad de la enseñanza*. Madrid: Paidós/MEC.
- OFFE, C. (1990).-*Contradicciones en el Estado del Bienestar*. Madrid: Alianza. Cap. 2.
- PANIAGUA, J. & SAN MARTÍN, A. (ed.) (1989).-*Diez años de educación en España (1978-1988)*. Alzira: UNED.

- POPKEWITZ, T. S. (1988).- "Education Reform: Rethoric, Ritual and Social Interest" a *Educational Theory* vol. 38 (1).
- PUELLES, M. (1986).- *Educación e ideología en la España contemporánea*. Barcelona: Labor.
- RAMBLA, X. (2003) "Entre la discriminació positiva escolar i l'educació intercultural. El cas de les Zones d'Educació Prioritària a França (1982-2001)", en Guillot, J. (ed.) *Immigració i poders locals*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- RODRÍGUEZ GUERRA, J. (1995).- "Exigencias educativas de la producción flexible" a AA.VV. *Volver a pensar la educación*. Vol 1. Madrid: Morata.
- STOER, S. (1986).- *Educação e mudança social em Portugal 1970 - 1980. Uma década de transição*. Porto: Edições Afrontamento.
- STOER, S. (1994).- "O Estado e as Políticas Educativas: uma proposta de mandato renovado para a Escola Democrática" a *Revista Crítica de Ciências Sociais*. nº 41.
- SUBIRATS, J. (2000) (ed.) *Gobierno local y educación*. Barcelona: Ariel.
- SUBIRATS, J. (2003) (ed.) *Més enllà de l'escola. Transformacions socials i noves dinàmiques educatives i professionals*. Barcelona. Ed. Mediterrània.
- SUBIRATS, M. (1975).- "Los primeros cuatro años de la Ley General de Educación" en *Cuadernos de Pedagogía* núm. 1.
- TEDESCO, J.C. (2003) "Igualdad de oportunidades y política educativa". Ponencia presentada en el *Cicle d'igualtat d'oportunitats i política educativa*. Barcelona, Fundació Jaume Bofill.
- TROYNA, B. & WILLIAMS, J. (1986).- *Racism, Education and the State*. Beckenham: Croom Helm.
- VILLARROYA, A. (2000) *La financiación de los centros concertados*. Madrid: CIDE-MECD.
- ZUFIAURRE GOIKOETXEA, B. (1994).- *Proceso y contradicciones en la reforma educativa 1982-1994*. Barcelona: Icaria.

Revistes d'interès

- British Journal of Sociology of Education
- Comparative Education
- Comparative Education Review
- Comunidad Escolar
- Cuadernos de Pedagogía
- Globalisation, Societies and Education
- International Studies in Sociology of Education
- Journal of Education Policy
- Magisterio Español
- Prospects
- Revista de Educación
- Review of International Education

MÈTODE D'AVALUACIÓ

L'avaluació del curs serà contínua per a aquells estudiants que ho desitgin.

Per a l'avaluació contínua es constituïran grups no superiors a 5 persones. Els grups hauran de realitzar les tasques següents:

1. Participar activament a les classes. Per a això és imprescindible que es realitzin les lectures obligatòries abans d'assistir a classe. Cada grup escollirà una de les lectures obligatòries per a exposar-la i debatre-la a classe. Aquesta forma d'avaluació representarà el 30% de la nota final.
2. Realització d'un treball en relació amb els temes proposats en el darrer apartat del programa. Cal presentar una proposta de treball (que inclogui objectius, metodologia i bibliografia) abans de setmana santa. L'avaluació dels treballs suposarà el 70% de la nota final.

Els estudiants que ho desitgin poden no seguir l'avaluació contínua i presentar-se a l'examen final en la data fixada per la Facultat.

TEMES DE TREBALL (Àmbit d'estudi : Catalunya i/o Espanya)

- El finançament de l'educació
- Descentralització educativa
- Programes educatius dels partits polítics
- Grups d'interès i política educativa
- Iniciatives de polítiques educatives municipals (PECs, altres)
- Participació de la comunitat educativa (Comunitats d'Aprenentatge, altres iniciatives)
- Polítiques educatives sobre l'escolarització dels immigrants
- Centres públics/privats
- Polítiques de lluita contra el fracàs escolar (contra l'absentisme)
- Polítiques 0-3.